

el curs dels rius

Des de sempre, els rius han estat motiu de conversa. Temuts, admirats, utilitzats... Com a eixos de l'existència humana són punts de referència obligada. I el seu naixement és sovint un focus d'atracció: cascades impetuoses, grans cabals sortint d'entre la roca, o fins i tot una simple fonteta, com és el cas de la riera de Breda.

Tradicionalment s'ha cregut que el seu naixement era la font de la Teula, situada a 1.125 m d'altitud, a la vall de Santa Fe, però el cert és que l'origen veritable cal cercar-lo sota els plans de Morou, a 1.150 m d'altitud, en una font coneguda per font dels Quatre, nom que prové del fet de trobar-se prop de la partió de quatre propietats. El fil d'aigua que se'n desprèn davalla ombrejat per la fageda fins a juntar-se amb l'aigua que baixa de la font de la Teula.

El feble rierol, enfortit per l'aiguabarreig, emprèn valerós el descens. S'ensota ràpidament, i deixa enlairada i a mà esquerra la pista que comunica Santa Fe amb Riells del Montseny. Un tros enllà, rep per l'esquerra el cabal que baixa del turó de Maçaners, indret on creix una magnífica roureda centenària de fulla gran, al peu de la qual raja, molt abundosa, la font de la Roureda.

A la dreta de la riera, coneguda en aquest tram com a torrent dels Vimeners, hi trobem el feixuc turó de Morou (el punt més alt de tota la conca, amb poc més de 1.300 m), vorejat per la riera durant una bona part del seu recorregut.

Si fa no fa, damunt on som ara, i en un sot de Morou, hi ha una poua de neu, la segona del nostre itinerari (ben a prop de la font de la Teula, se n'hi

troba una altra). Aquests dipòsits de neu, juntament amb els pous de neu i de glaç, són el record del que fou una pròspera indústria que abastava de neu i glaç ciutats i pobles.

Passem els Vimeners, masia coronada pels esqueis i cingles del turó de Maçaners. L'aigua té pressa. Llisca avall despenjant-se lleugera i enjogassada entre les roques de la llera. Enderiada a perdre alçada, deixa enrere les asprors del puig Arboç per atansar-se a cal Sac i el Beier, masies enlairades, com si volguessin fugir de la fredor de l'aigua i de l'ombra intensa que permanentment l'acompanyen.

El cabal va augmentant, i el torrent s'atreveix a fer tímids saltants d'aigua, seguits per petits gorgs on reposa breument del ràpid descens.

Més endavant, en una colzada, se li ajunta per la part dreta la modesta aportació del sot de Bouers. Aquest, com una ferida, ratlla Morou de dalt a baix. Un bon grapat de topònims esquitxen els fonsals i carenes d'aquest replec de Morou. Són noms captivadors, propis d'un indret trencat i feréstec: el sot de l'Infern, l'esquei dels Esparvers, la barraca d'en Taquilla (carboner de renom), el sot de Quetetrucs... Aquest darrer topònim té un origen ben curiós. Segons ens

deia un pagès de Riells, un home amb el seu matxo voltava els pendissos de Morou tot arreplegant soques de bruc per fer pipes; tot d'una, en travessar el sot, el matxo relliscà i marxà rodant pendent avall. L'explicació que més tard va donar l'home fou ben eloqüent: – «Sí, mira, en travessar el sot el matxo ha marxat rebotint rostos avall... i feia quetetruc, quetetruc!».

Cada esquei, cada plaça carbonera, cada marge, sembla que parlin d'un temps no gaire llunyà on la

Text
JORDI GOÑI I SANSANACH
Fotografies
JORDI GOÑI I SANSANACH
i **CÈSAR GUTIÉRREZ I PEREARNAU**

*El que queda del claustre
del monestir
de Sant Salvador de Breda.*

vida i el treball a bosc eren fets quotidians. Carboners, bosquerols i pastors, entre d'altres, voltaven per corriols que avui romanen en l'oblit, perduts o bé aixafats per una densa xarxa de pistes forestals. Els temps canvien, i els matxos i ramats han cedit el seu lloc als tot-terreny i a estols de motoristes poc respectuosos; és, doncs, d'agrair trobar de tant en tant indrets on l'accés motoritzat no hi és possible. Vastes extensions d'alzinars i fagedes, verges de pistes forestals, cobreixen els vessants de la dreta del torrent, i l'única possibilitat d'arribar-hi és un savi tramat de corriols. Aquests, sota denses sostres vegetals on l'orientació és prou difícil, descriuen zigzagues per salvar els forts pendents, cerquen el millor pas entre el rocam i troben amb precisió un corriol travesser o aquella masia (avui dia) enrunada.

Indiferent a tot això, el torrent dels Vimeners s'apressa encara més, com si frís per arribar a Dues Rieres i trobar-se amb el torrent d'en Bernat, el qual baixa de coll de Te. Artur Osona, propietari de la masia bredenca de ca l'Erola i autor de la primera guia excursionista del Montseny (que també va ser la primera de Catalunya), digué de l'indret: «La joncció té lloch en lo seti més poètic y fantástich, sota la colossal y gegantina soca coneguda per la Penya del Gorg Negre, puix està situada sobre mateix del profund gorch que, com son germà de la riera o riu de Gualba,

porta lo tétlich nom de Gorch Negre». Expliquen les llegendes que a Dues Rieres les bruixes hi celebraven «akelarres».

Poc després de deixar enrera can Bernat i els corral de Perarnau, té lloc l'aiguabarreig. Ara ja podem parlar de riera, donada l'aigua que davalla: és la riera de Riells.

Amb el cabal engruixit pren renovades forces, i una successió de cascades i gorgs fan el passeig ben agradable. El bany, si el temps hi convida, és gairebé obligat. El curs d'aigua s'encaixona encara més, i considerables blocs de pedra, tenyits de vermell ran d'aigua, dificulten el seu pas i l'obliguen a esmunyir-se pels costats. No triga pas gaire a arribar a les cascades de Riells, on es despenja successivament. Aquí, enlairant-nos una mica, veiem un bon espectacle: els drets vessants de Morou. Les tarteres solquen aquest de dalt a baix, i la roca, particularment dura, aflora de forma enèrgica entremig d'un abassegador llençol d'alzinar.

Enfilat a la dreta, fa camí el corriol de la font Vermella que, paral·lel a la riera, travessa un petit retall de fageda situat tan sols a 600 m d'altura.

Poc més enllà, ens queda decantat a mà esquerra can Perarnau, una preciosa masia en un estat lamentable. Abans, però, cal travessar el clot de l'Infern. Pareds verticals s'alcen a banda i banda de la riera. L'ombra i la vegetació aclaparen l'indret.

*Façana de l'església
i campanar
del monestir de Sant Salvador.*

Riells del Montseny

El petit conjunt de cases que formen el nucli de Riells del Montseny és ben a prop, situat a 487 metres d'altitud. Riells és ja esmentat el 878, quan el rei franc Lluís el Quec confirmà la possessió d'uns béns territorials al bisbe Frodoí de Barcelona: apareix sota la forma *Riellos*, derivada de la paraula llatina *Rivellus*, que significa «rierols» (nom ben escaient al lloc).

Aquell grup de cases les centra l'església parroquial de Sant Martí. L'església, d'origen romànic, va patir greus desperfectes durant la darrera Guerra Civil, els quals van ser esmenats gràcies a l'empenta del capellà que en té cura des de fa més de cinquanta anys: mossèn Pere Ribot i Sunyer. El portal de l'església, senzill i elegant, conserva l'empremta romànica, consta d'arquivolta i dos capitells florals, mentre que la façana és coronada per un campanar d'espadanya lleugerament descentrat.

Mossèn Pere, conegut també com l'abat del Montseny, ha esdevingut quelcom consubstancial a Riells. Persona de tracte senzill i càlid, va convertir la seva església i rectoria en un irreductible focus de cultura catalana i motiu de pelegrinatge durant els llargs i foscos anys de la dictadura franquista. A més, la tranquil·litat de l'indret li ha permès el conreu d'una poesia intimista i d'una prosa exquisida.

Riells del Montseny té prou al·licients

Façana de l'església de Sant Llop de Viabrea.

En el centre del nucli urbà de Breda, s'hi troba el monòlit dedicat a Artur Osona.

com per fer-se mereixedora d'excursions, tant pel paisatge i tranquil·litat com, deixeu-m'ho dir, per la seva oferta gastronòmica (o per tot plegat, la millor opció!).

La zona de Riells es caracteritza per ser un escampall de masies: can Pelegrí, can Joanet, can Nedeu, can Marlet. Aquesta darrera és ara un restaurant, però antigament havia estat un molí fariner. No gaire més avall trobem can Joia, magnífica mostra de masia catalana, amb el seu espornerós prat de dall i el seu molí fariner.

Tornant a la riera de Riells, per la seva esquerra rep les aigües del torrent Marlet, les quals provenen dels voltants del turó de Montfort (en el seu cim hi ha les restes d'una torre de guaita).

Un poc més avall, rep per la dreta la generosa contribució de la riera Xica. Aquest era un indret on sortia la «por»: «hi ha por» deia la gent dels voltants, personificant-la. Uns llums inexplicables, uns sorolls inquietants, protegien algun amagatall o bé eren simples motius de diversió per a uns i d'aterroriment per a d'altres. La riera Xica recull les aigües de bona part dels emprius (tipus de propietat comunal) de Riells, al vessant est de Morou, turó que ja comencem a deixar enrere.

La riera de Riells ja ha pres l'orientació SE, que mantindrà fins a desembocar a la Tordera. Truites, barbs de muntanya, crancs de riu, anguiles, poblen les aigües. Cal Sastre, can Fortuny de Dalt, can Manel, can

Riells del Montseny

El petit conjunt de cases que formen el nucli de Riells del Montseny és ben a prop, situat a 487 metres d'altitud. Riells és ja esmentat el 878, quan el rei franc Lluís el Quec confirmà la possessió d'uns béns territorials al bisbe Frodoí de Barcelona: apareix sota la forma *Riellos*, derivada de la paraula llatina *Rivellus*, que significa «rierols» (nom ben escaient al lloc).

Aquell grup de cases les centra l'església parroquial de Sant Martí. L'església, d'origen romànic, va patir greus desperfectes durant la darrera Guerra Civil, els quals van ser esmenats gràcies a l'empenta del capellà que en té cura des de fa més de cinquanta anys: mossèn Pere Ribot i Sunyer. El portal de l'església, senzill i elegant, conserva l'empremta romànica, consta d'arquivolta i dos capitells florals, mentre que la façana és coronada per un campanar d'espada lluegement descentrat.

Mossèn Pere, conegut també com l'abat del Montseny, ha esdevingut quelcom consubstancial a Riells. Persona de tracte senzill i càlid, va convertir la seva església i rectoria en un irreductible focus de cultura catalana i motiu de pelegrinatge durant els llargs i foscos anys de la dictadura franquista. A més, la tranquil·litat de l'indret li ha permès el conreu d'una poesia intimista i d'una prosa exquisida.

Riells del Montseny té prou al·licients

Façana de l'església de Sant Lloç de Viabrea.

En el centre del nucli urbà de Breda, s'hi troba el monòlit dedicat a Artur Osona.

com per fer-se mereixedora d'excursions, tant pel paisatge i tranquil·litat com, deixeu-m'ho dir, per la seva oferta gastronòmica (o per tot plegat, la millor opció!).

La zona de Riells es caracteritza per ser un escampall de masies: can Pelegrí, can Joanet, can Nedeu, can Marlet. Aquesta darrera és ara un restaurant, però antigament havia estat un molí fariner. No gaire més avall trobem can Joia, magnífica mostra de masia catalana, amb el seu esporerós prat de dall i el seu molí fariner.

Tornant a la riera de Riells, per la seva esquerra rep les aigües del torrent Marlet, les quals provenen dels voltants del turó de Montfort (en el seu cim hi ha les restes d'una torre de guaita).

Un poc més avall, rep per la dreta la generosa contribució de la riera Xica. Aquest era un indret on sortia la «por»: «hi ha por» deia la gent dels voltants, personificant-la. Uns llums inexplicables, uns sorolls inquietants, protegien algun amagatall o bé eren simples motius de diversió per a uns i d'aterroriment per a d'altres. La riera Xica recull les aigües de bona part dels emprius (tipus de propietat comunal) de Riells, al vessant est de Morou, turó que ja comencem a deixar enrere.

La riera de Riells ja ha pres l'orientació SE, que mantindrà fins a desembocar a la Tordera. Trites, barbs de muntanya, crancs de riu, anguiles, poblen les aigües. Cal Sastre, can Fortuny de Dalt, can Manel, can

Un dels pocs obradors antics de terrissaire que queden a Breda.

Roig, can Tordera, s'escampen entre feixes pels vessants de la vall de Riells. Prats, conreus i boscos fan el paisatge estèticament agradable. A can Fortuny de Dalt, hi viu en Pepet. La seva història és prou curiosa. De jove patí un simulacre d'afusellament i l'ensurt el va deixar cec (si més no, així ens ho han dit). Tot i això, no es va cloure a casa. Emparat en els records, feia llargues caminades: a Breda, a Arbúcies, fins i tot a Viladrau! Sembla que no pugui ser cert, però la seva memòria era extraordinària i el menava pels camins correctes. Encara avui el podem veure tenint cura de l'hort de casa seva enmig de moviments pausats.

Vorejada com sempre per verns, la riera rep per la dreta el torrent de Nogueretes, tot perdent altura ràpidament.

Si passat can Tordera la vall s'estreny cenyint la riera, un xic més avall de la Casa Nova de Fogueres es desplega un magnífic ventall al·luvial que dona pas a l'ampla vall de Breda. Conreus, prats i cases troben lloc damunt un potent gruix de sediments. Poc després de la Casa Nova, a l'esquerra,

trobem la torre d'en Pega (o, més ben dit, les restes d'aquesta antiga casa fortificada). No gaire lluny d'aquesta, entrem en el terme municipal de Breda. Aquest és petit (5,09 km²) però força poblat (gairebé 3.500 habitants), i està envoltat pel Montnegre, al sud, i pel Montseny i les seves estribacions (el turó de Montsoriu i les serres de Gaserans i de Sant Llop) en la resta de punts cardinals.

La riera, que ara prendrà el nom de «riera de Breda», serà durant un bon tros el límit ponentí del municipi de Breda. Pel seu costat, el Repiaix, afluent de la riera, serà durant un tram del seu recorregut el límit llevantí bredenc.

Façana de l'ermita de Santa Anna.

Breda

Breda, situada al costat esquerre de la riera del seu nom, apareix documentada per primer cop l'any 878, en el mateix document que hem esmentat en parlar de Riells. Segurament designava aleshores una vila rural, entenen per vila una gran propietat amb una casa principal i dependències annexes. Segons una tradició ben afermada entre els bre-

*Aiguabarreig del Repiaix,
a la dreta,
amb la riera de Breda,
a l'esquerra.*

dencs, la primera casa del poble seria can Trunes (ocupada actualment pel Bar-Fonda Montseny), però la consulta de l'arxiu familiar només ha permès recular fins al segle XIV.

En la primera meitat del segle XI s'esdevindrà un fet que marcarà, des d'aleshores i durant centenars d'anys, la vida del poble: la fundació del monestir de Sant Salvador a instàncies del matrimoni format per Guerau I de Cabrera i la seva muller Ermessenda, vescomtes de Girona i senyors de Breda. Aquests dotaren el monestir generosament i n'encarregaren la direcció a monjos benedictins. Era el 4 de juny de 1038. Trenta anys després, el 1068, fou consagrada l'església del monestir. Avui dia, però, de tota l'obra romànica només queda la torre del campanar.

El campanar és bellíssim, sobretot després de l'encertada restauració realitzada el 1951, que li va retornar tota la majestuositat original. Té 32 metres d'altura, planta quadrada i cinc pisos, amb dues finestres a cada cara dels quatre darrers estatsges. Cada un d'aquests estatsges està separat per un fris amb arcuacions d'estil llombard.

Del claustre monacal, poca cosa en queda. Les parts de llevant i de ponent han desaparegut totalment. L'ala sud, considerada la més antiga (segle XII), va ser venuda o donada pel seu propietari a una família blanenca ja fa més de seixanta anys (el 1981 se'n recuperà una part pel consis-

*La riera de Breda,
en primer terme,
troba les aigües de la Tordera.*

tori d'aleshores, i actualment resta emmagatzemada a l'espera de trobar un lloc adient on emplaçar-la). A hores d'ara, només es pot contemplar la part nord, probablement del començament del segle XIV: set arcs de mig punt descansen cadascun sobre dues altes i esveltes columnes, coronades per capitells amb motius florals.

L'església monacal, d'estil gòtic, va ser construïda damunt la primitiva església romànica entre els primers anys del segle XIV (acabament de l'absis) i els primers anys del segle XVI (acabament de la façana). En podem destacar la seva única i molt espaiosa nau —33 metres de llarg per 12,5 d'ample—, i també la zona presbiterial, on trobem cinc capelles, una central i quatre més laterals. Les seves proporcions i bellesa fan que sigui coneguda com la «Catedral del Montseny».

Les lleis desamortitzadores del segle passat van posar fi a vuit-cents anys de vida monàstica. Amb aquelles lleis, l'antiga església parroquial de Santa Maria, documentada des del segle IX, va ser adaptada primer com a escola, per acabar essent la seu de la Casa de la Vila, compartint llur espai, actualment, amb el museu municipal dedicat a l'artista Josep Aragay. Això va fer que la parroquialitat la passés a ocupar l'església del monestir, fet que va contribuir a la seva salvaguarda, a l'inrevés del que va succeir amb el claustre i la Casa de l'Abadia (aquesta es dividí en habitatges).

*Església de Sant Martí
de Riells del Montseny.*

De les diferents activitats econòmiques que s'han desenvolupat a Breda durant el pas dels anys i que han donat feina a una part important de la població, en resten dues que tenen actualment una incidència ben diferent. Una és l'agricultura, acompanyada de la cria del bestiar (ambdues realitzades en petites explotacions de caire familiar), que està immersa en una tendència regressiva.

I la segona, i més important, és la terrisseria, de la qual es té constància escrita des del segle XVI. Aquesta va néixer i va desenvolupar-se aprofitant l'abundor d'argiles de la zona. El 1583 es troba ja documentada la fabricació d'olles; el 1705 existia una Confraria dels Ollers, la qual havia triat Sant Hipòlit com a llur patró; el 1777 es va fundar el Gremi dels Terrissers de Breda. En el segle XVIII la producció ja s'escampava arreu de Catalunya i, fins i tot a Amèrica, a través del port d'Arenys de Mar.

A la primitiva fabricació d'olles s'hi afegí la de plats i cassoles, a la qual cal sumar, entrat el segle XX, l'elaboració de ceràmica artística i decorativa. Aquest fet va ser motivat per la retracció que sofrí l'ús, i per tant la venda, d'aquells atuells tradicionals. Això va provocar el pas, o la simultaneïtat, de l'activitat de terrisser a la de ceramista. Ambdues activitats constitueixen un dels principals eixos econòmics de la població. Sembla mentida, però, que un poble que ha degut tant, i deu, a aquesta activitat,

*Les Cascades,
a la riera de Riells:
una d'elles.*

no hagi fet res per salvar-ne les eines, els obradors, etc, o no tingui un lloc on es recullin i no es perdin definitivament.

Esmentem, ràpidament, un parell d'antigues activitats econòmiques, actualment desaparegudes i ignorades per la majoria dels bredencs: la fabricació de claus, arcabussos i mosquets en l'edifici anomenat la Farga, no gaire lluny de la font de la Pintoresca; i la conservació de glaç en el «Pou de glaç de n'Hosta». Aquest és excepcional per diverses raons: pel fet que en tota la zona del Montseny n'existeixen ben pocs, per l'altitud en què es troba (130 metres), pel molt bon estat de conservació i pel volum.

Reprenem el fil que ha motivat aquestes ratlles. La riera, si bé en entrar en terme bredenc porta l'aigua força neta, no es pot dir el mateix quan ha deixat enrere el poble, per causa d'abocaments incontrolats, tot i les depuradores.

Passat el nucli de Breda la vereda es desdibuixa, i plàtans, acàcies i pollanques ocupen el seu lloc prop de l'aigua. Escampades arreu, veiem pinedes, suredes i alzinars. La riera, camí de trobar la Tordera, va baixant sense estridències, lluny de les presses i alegries primerenques.

En aquest tram final, les aigües són aprofitades per dos vivers de plantes: un, públic i l'altre particular. Abans del desguàs a la Tordera, però, haurà vist augmentar el seu cabal per les aigües del Repiaix.

Can Joia.

L'aiguabarreig es produeix prop del barri de l'Estació (del tren) del poble de Viabrea. Aquest, juntament amb Riells del Montseny, formen l'allargassat municipi de Riells-Viabrea (26,53 km²), el qual té poc més de 900 habitants.

Viabrea

Així com aquest municipi el formen dos pobles, també té dues parròquies: la de Sant Martí de Riells i la de Sant Llop de Viabrea. De la primera, ja n'hem parlat més amunt. Fem-ho ara de la segona.

L'església de Sant Llop, allunyada del nucli de Viabrea i situada dalt un turó, originàriament estava sota l'advocació de Sant Esteve. Serà a partir del segle XVI que el patronatge recaurà en Sant Llop. L'església, d'origen romànic, té una sola nau i campanar d'espanya. La restauració que es va fer de l'edifici, ara fa uns quants anys, el va salvar del progressiu deteriorament que l'afectava.

El poble de Viabrea, tot i que fa la sensació que és una població moderna, es troba

*Can Trunes:
segons la tradició,
la primera casa de Breda.*

ja datat el 941 sota el nom de Sabruguera de Vilabrega.

Tornem a Repiaix. El seu naixement el trobem sota el pla de Fogueres, dins el terme de Riells. En la seva davallada cap a Breda recull part de les aigües que baixen del turó de Montsoriu, damunt el qual es troben les restes del castell de Montsoriu. D'aquest castell, se'n té constància documental des del 1002, tot i que alguns especialistes han dit que podria ser que les seves primeres construccions fossin de final del segle IX o principi del segle X. També s'ha apuntat que aquest turó va ser ocupat en època ibèrica: farien falta, però, més treballs de recerca que en confirmessin la veracitat.

El que avui es pot contemplar del castell és una pàl·lida imatge del que havia estat una de les construccions militars més importants de la Catalunya medieval: l'exemple més clar del que volem dir el podem trobar en la seva torre de l'Homenatge, de la qual es desprèn encara una sensació de fortalesa i poder, recordança de temps passats (i en aquest cas millors), que contrasta amb la imatge

actual, amb la cada vegada més grossa es-
querda vertical que amenaça d'enrunar-la.

En el mateix turó trobem les restes de
la torre anomenada de les Bruixes o del
Polvorí, que estava unida al castell per dos
panys de muralles. Aquests delimitaven un
nou clos emmurallat, el qual restava separ-
rat del castell i de la torre per dos fossats.

Per tal d'aconseguir la salvaguarda
d'aquest castell, a principi del 1992 es va
crear l'Associació d'Amics del Castell de
Montsoriu, la finalitat de la qual és pro-
moure que les institucions de govern del
nostre país assumeixin el deute —i obliga-
ció— moral que tenen envers aquest ele-
ment de primera magnitud del patrimoni
català, abans no sigui
del tot irrecuperable.

Retornem al Re-
piaix. Aquest voreja el
turó de Montsoriu da-
vallant cap a la zona
dels «Terressos». Prop
de can Martí Escarré és
quan adquireix funcions
limítrofes, separ-
rant —o ajuntant— el
terme de Breda i el de
Sant Feliu de Buixa-
lleu, no deixant-les
d'exercir fins a desguas-
sar a la riera de Breda.

Abans d'arribar a
aquesta, el Repiaix

*Vista parcial de Breda.
A mig terme sobresurt
el monestir de Sant Salvador,
i al fons el castell de Montsoriu.*

*El castell de Montsoriu
dalt del turó que li dona nom.
A l'esquerra del turó,
s'endevina la torre de les Bruixes.*

passa als peus del turó de Santa Anna. Co-
ronant-lo, s'hi troba una ermita vuitcentis-
ta posada sota l'advocació d'aquesta santa:
tant l'edifici com l'indret s'han vist molt
afavorits pels milloraments que han experi-
mentat en els darrers anys. Cada 26 de
juliol, amb motiu de la diada de la santa,
s'hi celebra un aplec força concorregut.

Les aigües del Repiaix, com més va,
més brutes són: hi trobem plàstics, aboca-
ments industrials i tot allò que avui dia ha
de tenir qualsevol curs d'aigua (menys aigua
neta, és clar). Temps enrere s'hi trobaven
bons racons per banyar-s'hi quan la calor pi-
cava. Ara tot s'ha perdut i qualsevol ho fa.

Per acabar, voldria agrair a Cèsar Gu-
tierrez i Perearnau, gran
conexedor d'aquesta
zona, l'ajuda i informació
proporcionada, i també
la lectura prèvia i els co-
mentaris que va fer
d'aquestes ratlles.

Jordi Goñi i Sarsanach

Índex temàtic de 1992

ARTS

- ALCOY, Rosa: *La il·lustració del Sacramentari de Vilabertran* .. 62
 CLARA, Josep: *El retorn de Ricard Guinó, gironí universal* .. 618
 PLAYÀ, Josep: *les relacions del jove Dalí amb els intel·lectuals del seu temps* 406
 SALA, Joan: *Els apunts inèdits de Josep Berga i Boada* 506

BIBLIOGRAFIA

- ALBERCH, Ramon: *Divulgació històrica en fascicles* 557
Un bon model de recerca local 442
 BOSCH, Mònica: *Les "millors famílies" de la Selva* 559
 BOSOM, Sebastià: *Un cant i una realitat* 667
 CLARA, Josep: *Una història que ha de continuar* 215
 COSTA, Lluís: *La funció social d'un patronat* 214
Les ecomeses dels pirates a Begur 95
 DOMÈNECH, Joan: *Entre la reivindicació i la commemoració* 666
La història a l'abast dels joves 439
Una eina per viatjar en el temps 325
 GAY, J. Victor: *Més que un capítol d'història* 445
Un Dalí més humà 97
 JIMÉNEZ, Àngel: *L'emigració dels ganxons* 669
Un relat pietós però poc aclaridor 443
 JULIÀ, Benet: *Mig mil·leni d'intercanvi mèdic* 554
 LLOPART, Maria Dolors: *El patrimoni de les paraules* 440
 MARQUÈS, Josep M.: *Cultura cristiana a l'abast* 558
 NEL·LO, Oriol: *Nacionalismes, territoris, geografia* 555
 NOLLA, Josep M.: *Una Mirada renovadora* 216
 Novetats: 98, 218, 329, 447, 563, 675
 OLIVA, Salvador: *Oportunitat d'un mapa* 441
 PLA, Joaquim: *Un segle de sociologia gironina* 446
 POU, Montserrat: *Documents gràfics d'història local* 668
 RIPOLL, Ramon: *Una pedra que ha madurat* 324
 SAPENA, Carles: *El primer títol dels Quaderns de Palamós* 94
 SOLER, Joan: *Interculturalitat en divuit lliçons* 671
 SOLER, Santi: *El llibre de llibres del Baix Empordà* 326
 TORRES, Xavier: *La marina de la Selva abans del "indians"*. 327
 VERDAGUER, Esteve: *Un viatge al passat* 217
 VILALLONGA, Mariàngela: *Un llibre d'anar i tornar* 438
 VILARÓ, T.; PARÉS, P.: *Puigcerdà i el seu Estany* 561
 ZUCCHITELLO, Mario: *Del Mediterrani a l'Atlàntic* 673

BIOGRAFIA

- MIRAMBELL, Enric: *Tribut al doctor Jaume Marquès* 472

CIÈNCIES

- MARTELL, A.; CARRÉ, X.: *L'agrupació de vaques de l'Albera*. 56
 PARÉS, P.; PARÉS, R.: *El cavall bretó cerdà de la Cerdanya* . 400

CRÒNICA

- ALBERT, Lluís: *L'oblidat gironí Joan Carreras i Dagas* 128

- ALCALDE, Gabriel: *L'home, la muntanya i el museu* 376
 ALDEGUER, Nuri: *Remedios Varo, poesia surrealista* 18
 ARTIGAL, Jordi: *Biblioteques per als pobles petits* 364
 BABOT, Montse: *Primavera de música tradicional* 248
 BOSCH MARTÍ, Lluís: *Jesús Portas, atrapat per Girona*... 592
 CABALLÉ, Pep: *Disseny: la pell de la pell* 244
 COLL, Lurdes: *L'Escala inaugura l'Arxiu Municipal* 256
 CONDOM, Dolors: *Miquel Batllori a Girona* 356
 COSTA, Lluís: *El patrimoni comunicatiu* 370
Primera aproximació a una història pendent 242
 DACOSTA, Josep M.: *Creus: un espai natural que ens porta de cap* 372
 DALMAU, Jordi: *La pobresa, empadronada* 10
Les rutes i el segon front 598
Un majúscul patrimoni 130
 FABRE, Gisela: *L'ensenyament del francès* 378
 FIGUERAS, Narcís: *Coordinació d'historiadors locals* 478
 FORTIÀ, Ramon: *La Costa Brava, lliure de l'autovia* 600
 GAVALDÀ, Antoni: *Simpòsium de Didàctica de les Ciències Socials* 246
 GAY, Victor J.: *Llegat Dalí: repartiment o espoliació* 26
 GODAY, Sebastià: *Cervaro-Santa Pau* 486
Santa Pau-Cervaro 596
 JIMÉNEZ, Angel: *Cent anys del tren de Sant Feliu* 482
Guixolencs a Amèrica 22
Joan Torrent Fàbregas, verdaguerià i historiador 374
 LLORENS, Josep M.: *El campanar de Breda* 134
 LUCERO, Lluís: *Jornades d'homenatge a Dolors Condom*.. 16
 MAROTO, Julià: *La història de Catalunya a Talteüll* 480
 MARQUÈS, Salomó: *La interculturalitat a l'Escola d'Estiu* . 476
 MASCARELLA, Jordi: *Eudald Graells, l'últim custodi*... 254
 MEDIR, Rosa M.: *Castell, un dels pocs paratges intocats. L'ensenyament de les ciències naturals* 138
 MELCIÓ, Josep M.: *En Met de la Muga: un homenatge* 590
 MIRAMBELL, Enric: *Cent anys de salesians* 8
 NARDI, Núria: *Víctor Català, record i reconeixement* 250
 PLA, Jordi: *Els premis literaris, encara* 12
La campanya de "l'escriptor del mes" 240
Universitat de Girona: el camí continua 132
 PLANAS, Xevi: *El record de "Tossa, Babel de les arts"* 602
Viatge submarí a les lletres i les arts 136
 PRAT, Xevi: *L'escala d'Olot de Jaume Bach* 366
 PUJIULA, Jordi: *Ricard Jordà, historiador pont* 126
 PUJOL, David: *El museu de la Bisbal surt del forat negre* ... 360
Fer de mestre, avui 14
 ROVIRAS, Antoni: *La nova imatge d'Empúries* 594
 RUEDA, J.M.: *Per uns museus socialment rendibles* 484
 SAPENA, Carles: *La refundació del Cau de la Costa Brava* . 588
La Vall de Llémna, un debat pendent 124
Sant Joan i Palamós, 50 anys 252

VILA, Pep: <i>La conquesta de Granada celebrada a Girona</i> ..	362
VILA-ABADAL, Ramon: <i>Vidrà, pendent d'una carretera</i>	358
VINYOLES, Carme: <i>El Pasteral, art contra aïllament</i>	604

DOSSIER

El Cister a Girona

BADIA-HOMS, Joan: <i>Sant Feliu de Cadins i l'arquitectura cistercenca</i>	654
GARRETA, Edmon M.: <i>El monestir de Solius compleix 25 anys</i>	662
MASOLIVER, Alexandre: <i>Els monestirs gironins, una història centenària</i>	632
MIRAMBELL, Enric: <i>Les religioses bernardes al gironès</i>	640
PUIGDEVALL, Narcís: <i>Miscel·lània de Cadins</i>	648

El comte Arnau i el castell de Mataplana

BAYONA, Lluís: <i>Consolidació de les restes del castell de Mataplana</i>	321
BERTRAN, Prim: <i>Els senyors de Mataplana</i>	289
FONT, Josep M.: <i>Re poblacions i enfranquiments a la baronia de Mataplana</i>	305
MAIDEU, Eudald: <i>Presentació</i>	285
MAIDEU, Raimon: <i>Mataplana, cort trobadoresca</i>	301
RAURICH, X.; MARTI, L.; MESTRE, A.: <i>a darrera campanya d'excavacions al Barri i Castell de Mataplana</i> .	317
RIU, Manuel: <i>Excavacions arqueològiques al castell de Mataplana</i>	311
ROMEU, Josep: <i>El comte Arnau a Gombrèn, Mataplana i Montgrony</i>	295

El Frente de juventudes i la secció Femenina a Girona

CLARA, Josep: <i>Correspondència entre Mazo Mendo i Elola-Olaso</i>	434
<i>El frente de juventudes a Girona</i>	418
DOMÈNECH, Antoni: <i>El Frente de Juventudes i els mestres</i>	430
MARQUÈS, Salomó: <i>La secció femenina i la formació de les mestres gironines</i>	424

La Banyoles del 92

ABELLÀ, Carles: <i>La restauració de l'Estany</i>	190
COMA, M.; GRABULEDA, J.; TARRÚS, J.; MARTINELL, A.; PIEPER, D.: <i>Quatre punts de referència</i>	194
NOGUER, J.; AGUIRRE, M.; ALEMANY, J.; PINSACH, J.; PLANAS, I.: <i>La projecció comarcal</i>	204
SANZ, E.; CARDENAL, S.; FUSES; Viader; RIERA, J.; FORCADA, R.; FORTIÀ, J.; MIÀS, Josep M.: <i>Les noves infraestructures</i>	170
SOLANA, Joan: <i>Presentació</i>	168

Prudenci Bertrana entre dos aniversaris

ARBUSSÀ, H.; COROMINAS, B.; SURROCA, M.: <i>Una obra polèmica: "Jo! Memòries d'un metge filòsof"</i>	546
BERTRANA, Prudenci: <i>El bibliotecari i els clàssics castellans</i>	518
<i>El calvari de l'escriptor</i>	530
CASACUBERTA, Margarida: <i>Literatura i vida: el mite de l'artista pur</i>	518
CASTELLANOS, Jordi: <i>L'etern ressentit: "Heus aquí l'enemic"</i>	530
GALLÉN, Enric: <i>Les misèries d'un autor dramàtic</i>	536

20 anys de l'Assemblea de Catalunya

CLARA, Josep: <i>Ripoll 1972: primera manifestació pública</i> ..	74
CREIXANS, Jordi: <i>Testimoni d'un gironí a l'Assemblea de Catalunya</i>	80
FERRER, Francesc.: <i>L'Assemblea Democràtica de Girona</i> ..	68
PLA, J.; ROMERO, A.: <i>L'Assemblea Democràtica de l'Alt Empordà</i>	86

EDITORIAL

150 números	5
Contra una nova ofensiva	121
Fires i firetes	353
Obrir les finestres	469
Un codi de convivència	585
Una cruïlla de la vida econòmica	237

EL CURS DELS RIUS

GOÑI, Jordi: <i>La riera de Breda</i>	676
MEDIR, Rosa M.: <i>La riera Aubi</i>	330
RIBAS, A.; SORRIBAS, E.: <i>La Tordera</i>	100
ROCA, Anna: <i>El Güell</i>	448
RODRIGUEZ, Margarita: <i>La riera de Calonge</i>	219
SIDERA, Roser: <i>La riera d'Osor</i>	564

FIGURES

PLANAS, Xevi: <i>Jordi Pere Cerdà, la veu de la Cerdanya</i> ...	28
<i>Mingu Balmanya, el savi del futbol</i>	606
<i>Mossèn Fuentes, la vida de l'Institut Vell</i>	488
<i>Pere Ribot, l'abat del Montseny</i>	150
<i>Peret Blanc, el violinista de l'Alta Garrotxa</i>	258
<i>Rafael Anglada, l'actor de Santa Coloma de Farners</i>	380

FULLS DE LA REVISTA

CASTELLET, Enric: <i>Cinc poemes</i>	226
CORTADELLAS, Xavier: <i>Bandera de França</i>	571
FERRERÓS, Joan: <i>Balanç</i>	462
FONALLERAS, Josep M.: <i>Felicitat</i>	230
GARCIA I ROVIRA, Anna M.: <i>Ensenyar a pensar, ensenyar a viure</i>	687

GIBERT, Quim: <i>Quan l'orxata no és de xufla</i>	455	PLA, Jordi: <i>Hereves de Safo a l'Empordà?</i>	52
MALUQUER, Joan: <i>Sis poemes</i>	343	MEDI AMBIENT	
MERINO, Imma: <i>La mirada de l'estrany</i>	694	PRAT, Narcís: <i>Per una nova gestió de les aigües del Ter</i>	40
MOLERO, Natàlia: <i>El superdotat</i>	223	MÚSICA	
PLANELLA, Gabriel: <i>Tardors i altres poemes</i>	458	JUAN, M.A.; CRIVILLÉ, F.: <i>El grup de folkloristes</i>	
PUIG, Ponç: <i>Sacrifici</i>	107	<i>de Ripoll</i>	512
PUIGVERD, A.: <i>Rendir-se</i>	114	PAPERS DE BUTXACA	
RIERA, Antoni: <i>Joan Fuster. El nacionalisme d'un escèptic</i>	339	ARAGÓ, Narcís-Jordi: <i>Com una pedra d'Empúries</i>	355
SALA, Jordi: <i>Cinc poemes de Thom Gunn</i>	573	<i>Dues reivindicacions</i>	7
SANTAEULÀLIA, J.N.: <i>Cinc poemes</i>	111	<i>El nostre Vè Centenari</i>	122
SOLER, Jordi: <i>El conte més fosc del món</i>	346	<i>Fugacitat de Joan Badia</i>	471
VALLS, Josep: <i>Meditació "italiana"</i>	578	<i>Girona vista des de fora</i>	586
VAYREDA, Montserrat: <i>Poemes</i>	690	<i>Hem perdut "un món"</i>	470
Les últimes lletres:		<i>L'assassinat del Congost</i>	354
FONALLERAS, J.M.: <i>Objectiu: Fer-se llegir</i>	112	<i>L'éternel retour d'Antoni Varés</i>	587
LUCERO, Lluís: <i>D'una banda i de l'altra</i>	691	<i>Llum per al Pont de Pedra</i>	6
MARTÍ, Sadurní: <i>Desgreuges i altres galindaines</i>	691	<i>Memòria de Josep M. Capdevila</i>	239
MICÓ, Josep M.: <i>Curset de poesia</i>	344	<i>Un viatger a la Girona de 1960</i>	238
MIRÓ, Joan: <i>Pecar amb ciència</i>	576	<i>Una estàtua per al carrer</i>	123
PLA, Jordi: <i>El retorn a itàlia de Ricard Creus</i>	461		
<i>Memòria novel.lada de Portbou</i>	113	TRADICIONS	
PRADA, Pere: <i>Premis literaris</i>	345	GAY, J. Víctor: <i>Dues confraries: "la Sanch" de Perpinyà</i>	
RAFANELL, August: <i>La Girona de Patrice Chaplin</i>	228	<i>i "la Sang" de Girona</i>	156
TEN, Francesc: <i>No desconeixeràs cap indret de la llum</i> ..	576	JUANOLA, Albert: <i>La lleva del suro, autèntic part del bosc</i> .	278
VICENS, Josep: <i>"Et deixaré, si vols, la veu"</i>	229		
VIÑAS, Vicenç: <i>Una literatura de segona?</i>	460	TREBALL DE REDACCIÓ	
GEOGRAFIA		Cent anys de les Bases de Manresa	
CASTAÑER, Margarida: <i>El creixement urbà a la zona</i>		CLARA, Josep: <i>Els gironins de les Bases de Manresa</i>	144
<i>volcànica de la Garrotxa</i>	626	PLANAGUMÀ, Teresa: <i>Les Bases en una novel.la inèdita</i>	
GORDI, Josep: <i>El lleure i els parcs naturals a les comarques</i>		<i>de Joaquim Vayreda</i>	146
<i>gironines</i>	274	PUIGBERT, Joan: <i>Les Bases de Manresa en el marc</i>	
<i>Els problemes de la freqüentació en els parcs naturals</i>	412	<i>de la Restauració</i>	141
PAUNERO, Xavier: <i>La dimensió transnacional</i>		L'abandonament del patrimoni: el castell de Montsoriu	
<i>de la indústria gironina</i>	44	RUEDA, Josep M.; TURA, Jordi: <i>L'abandonament</i>	
HISTÒRIA		<i>del patrimoni: el castell de Montsoriu</i>	612
CLARA, Josep: <i>Els ex-combatents franquistes</i>		L'Alfolí de la Sal	
<i>a les comarques gironines</i>	264	ESTEBAN, Marina: <i>L'Escala i l'Alfolí de la Sal:</i>	
GRAU, J.M.; PUIG, R.: <i>La substitució, una fórmula legal</i>		<i>una aproximació històrica</i>	497
<i>per no fer el servei militar</i>	34	POUS, M.; CARMONA, R.: <i>L'Alfolí de la Sal: art,</i>	
MIRAMBELL, Enric: <i>El primer centenari de les adoratrius</i>		<i>història i polèmica</i>	494
<i>a Girona</i>	160	TERO, Josep: <i>La lluita per salvar l'Alfolí</i>	503
LLETRES		TERRICABRAS, Josep-Maria: <i>L'Alfolí de la cultura</i>	505
BALAGUER, Josep M.: <i>Joan Teixidor, representant</i>		La difícil reivindicació del Santuari de Bell-lloc	
<i>d'una "generació universitària"</i>	396	ESPADALÉ, Josep: <i>La difícil reivindicació del Santuari</i>	
CARRERES, Joan: <i>Josep M. Capdevila a través</i>		<i>de Bell-lloc</i>	387
<i>de la seva correspondència</i>	622		
CUÉLLAR, Alexandre: <i>Els estius olotins de Joan Maragall</i> .	268		